

Andrzej Zieliński

Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1997 r. II CKN 106

Palestra 42/5-6(485-486), 239-242

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

■ Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1997 r.

II CKN 106/97*

Teza głosowanego wyroku brzmi:

„Wyrok sądu drugiej instancji oddalający rewizję od wyroku wstępnego sądu pierwszej instancji ma charakter orzeczenia kończącego spór, co do samej istoty sprawy. W tym rozumieniu wyrok ten kończy też postępowanie w sprawie i jako taki podlega zaskarżeniu w drodze kasacji”.

1. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Najwyższy zajął się w pierwszym rzędzie rozważeniem kwestii, czy z uwagi na rodzaj zaskarżonego wyroku kasacja jest w ogóle dopuszczalna. Zgodnie bowiem z treścią art. 392 § 1 k.p.c., kasacja do Sądu Najwyższego przysługuje stronie od wyroku lub postanowienia, wydanych przez sąd drugiej instancji i kończących postępowanie w sprawie.

Trafnie Sąd Najwyższy zauważa, że jedną z przesłanek dopuszczalności kasacji jest to, aby wyrok lub postanowienie stanowiły orzeczenie **„kończące postępowanie w sprawie”** i stawia sobie pytanie, czy tego rodzaju orzeczenie stanowi wyrok sądu drugiej instancji, na podstawie którego oddalono środek odwoławczy strony od wydanego przez sąd pierwszej instancji wyroku wstępnego.

Swoje rozumowanie w omawianym zakresie Sąd Najwyższy rozpoczyna od konstatacji, że w myśl art. 318 § 1 k.p.c. sąd może wydać wyrok wstępny **tylko co do samej zasady**, jeżeli uznaje roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie i podkreśla niezaprzeczalne zalety tego rozwiązania prawnego.

Kluczem do rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego stało się zagadnienie ułomności wyroku Sądu Najwyższego, jako sądu kasacyjnego rozpoznającego ewentualną kasację od wyroku końcowego, w sytuacji gdyby kognicji Sądu Najwyższego nie podlegały wyroki wstępne, przesądzające samą zasadę dochodzonego przez stronę roszczenia. Wskazuje przy tym Sąd Najwyższy, że wyrok wstępny wiąże nie tylko sąd, który go wydał, ale również inne sądy (art. 365 § 1 k.p.c.).

Reasumując Sąd Najwyższy uznał, że wykładnia celowościowa przepisu art. 392 § 1 k.p.c. przemawia za zajęciem stanowiska, jak w przytaczanej na wstępie tezie.

---

* Wyrok opublikowany w OSNC 1997, z. 11, poz. 170.

2. Przystępując do komentowania stanowiska Sądu Najwyższego przyznać muszę, iż władają mną mieszane odczucia. Z jednej bowiem strony uważam, że od wyroków wstępnych powinna przysługiwać kasacja; z drugiej jednak strony, stoję zdecydowanie na stanowisku, iż kasacja – *de lege lata* – od wyroków wstępnych nie przysługuje¹.

Nie od rzeczy będzie przypomnienie w tym miejscu treści art. 392 § 1 k.p.c., według którego kasacja do Sądu Najwyższego przysługuje stronie od wyroku lub postanowienia, wydanych przez sąd drugiej instancji i **kończących** postępowanie w sprawie.

Sąd Najwyższy, jak wynika jednoznacznie z uzasadnienia glosowanego orzeczenia, dla wypracowania tezy o dopuszczalności kasacji od wyroków wstępnych, posłużył się wykładnią celowościową.

Truizmem – acz w tej sytuacji koniecznym – jest stwierdzenie, że zadaniem wykładni winno być ustalenie rzeczywistego znaczenia przepisu. Dokonując wykładni danego przepisu należy mieć na uwadze, że jej wynik powinien prowadzić do jedyne, poprawnego i prawidłowego wyjaśnienia danego przepisu (*secundum legem*). Jeżeli przy tym przepis prawa jest jasny i zrozumiały – a takim jest przepis art. 392 § 1 k.p.c. – to nie powinien on podlegać wykładni (*clara non sunt interpretanda*). Można wręcz stwierdzić, że przepis ten jest przepisem jednoznacznym. Zupełnie to samo dotyczy pojęcia wyroku wstępnego, który statuowany jest w przepisie art. 318 § 1 k.p.c.

Wprawdzie zasada *clara non sunt interpretanda* bywa krytykowana w najnowszej teorii prawa, jednak w wypadku pojęć: wyroku kończącego postępowanie w sprawie oraz wyroku wstępnego dynamika czasu nie miała w zasadzie wpływu na rozumienie tych pojęć.

Nie ma sporu co do tego, że wyroki wstępne mogą być ferowane jedynie w sprawach roszczeń o świadczenie lub prawo, jeżeli spełniane są dwa warunki: 1) sporna jest sama zasada dochodzonego roszczenia i 2) sporna jest wysokość dochodzonego roszczenia, przy czym oba te elementy muszą występować łącznie.

Jednakże wyrok wstępny nie kończy postępowania w sprawie, proces cywilny bowiem nie może zakończyć się wydaniem wyroku wstępnego².

Wprawdzie na tle innego zagadnienia, ale trafnie w jednym ze swoich orzeczeń Sąd Najwyższy sformułował – powołując się na doktrynę i dotychczasowe orzecznictwo – słuszną myśl, że orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie jest takie, **które kończy sprawę jako całość³.**

Z drugiej strony, w nauce podniesiono niebagatelny a przekonujący argument, że ustalenie wyroku wstępnego posiada prejudycjalne znaczenie dla dalszego procesu o świadczenie⁴. W odniesieniu do wyroku wstępnego mamy zatem nietypową sytuację, w której roz-

strzygnięcie końcowe jest uzależnione od pierwszego rozstrzygnięcia, tj. wyroku wstępnego, przesadzającego zasadę odpowiedzialności, przy czym następuje to w jednej i tej samej sprawie. Zazwyczaj bowiem prejudycjalność związana jest z inną, aniżeli rozstrzygana, sprawą⁵.

Nawet jednak owo rozstrzygające znaczenie wyroku wstępnego nie może nadawać w drodze wykładni wyrokowi temu charakteru wyroku kończącego sprawę, a zatem wyroku, od którego przysługuje kasacja. Taki zabieg interpretacyjny przypominałby przedwojenną ustawę o rybołówstwie z 1932 r., według której rak jest rybą.

Sąd Najwyższy posłużył się wykładnią celowościową przepisu art. 392 § 1 k.p.c. i doszedł do wykładni tego przepisu, jak w tezie swojego orzeczenia.

Wykładnia celowościowa (teleologiczna) zmierzająca do ustalenia celu przepisu w żadnym razie nie może prowadzić do wniosku, iż wyrok wstępny jest wyrokiem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu przepisu art. 392 § 1 k.p.c.

W jednej ze swoich glos W. Broniewicz słusznie stwierdził, że powinnością sądu jest ściśle przestrzeganie przepisów prawa procesowego⁶.

Otóż ta powinność sądu nie może objawiać się w nadinterpretacji przepisów prawa procesowego, a do niej właśnie sprowadza się dokonana przez Sąd Najwyższy wykładnia.

Zważyć należy przy tym, że w myśl art. 2 Konstytucji RP – Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym.

Dla organów sprawujących wymiar sprawiedliwości oznacza to stosowanie prawa, a nie poprawianie ustawodawcy.

Gdyby oceniać glosowany wyrok pod kątem kryteriów sprawiedliwości i słuszności, to stanowisko Sądu Najwyższego kryteria te spełnia.

Zastrzeżenie jednak musi budzić wskazywana przeze mnie oczywista niezgodność z obowiązującym prawem wyników wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy.

Zgodzić trzeba się w pełni ze stanowiskiem, że od wyroków wstępnych, ze względu na ich wagę, kasacja powinna przysługiwać. Ma rację Sąd Najwyższy, kiedy stwierdza, iż w przeciwnym razie orzekanie Sądu Najwyższego rozpoznającego ewentualną kasację od wyroku końcowego byłoby ułomne. W pierwszym rzędzie jednak ułomne jest prawo, a w szczególności przepis art. 392 § 1 k.p.c. wyłączający kasację od wyroków wstępnych.

Dlatego powracam do postulatu pilnej nowelizacji przepisu art. 392 § 1 k.p.c. poprzez dodanie do tego przepisu drugiego zdania o treści: „Kasacja przysługuje również od orzeczeń wstępnych”⁷.

Przypisy:

¹ Patrz mój artykuł: *Wyrok wstępny a kasacja*, „Palestra” 1997, Nr 7–8, s. 5 i n.

² *Tamże*, s. 7.

³ Postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 1997 r., I CKU 72/96, „Prokuratura i Prawo” 1997, Nr 10, s. 43.

⁴ K. Piasecki: *Wyrok pierwszej instancji w procesie cywilnym*, Warszawa 1981, s. 165.

⁵ J. Mokry: *Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z 28 czerwca 1982 r.*, IV CR 230/82, OSPiKA 1983, s. 532.

⁶ W. Broniewicz: *Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z 18 listopada 1971 r.*, II CR 218/71, OSPiKA 1973, s. 65.

⁷ Patrz mój artykuł: *op. cit.*, s. 8.